

ЎзДЖТУ 3- босқич талабаси

Махмудова Майрамхон Бахтиёр қизи

Илмий рахбар испан тили катта ўқитувчиси

Ачилова Зулхумор Пулатовна

Мустақил Республика шароитида халқ таълими узига хос ривожланиш даврини бошидан кечирмоқда. Бу узига хослик энг аввало таълим-тарбия мазмунини миллийлаштириш, яъни узимизнинг жуда бой утмиш тарихимиз, маданиятимиз, фанимиз, тилимиз ўз мохияти билан жуда чиройли, юксак инсоний ахлокий мазмунга эга бўлган миллий урф-одатларимиз асосида жамиятимиз келажаги бўлган ёш авлодни ўқитиш бахтига муяссар булдик. Бу нарса барча муаллимлар катори биз ўқитувчиларнинг ҳам калбидамизда юксак ғурур хисларини шакллантиради. Мана шу шароитда ҳаммамиз жуда катта кутаринкилик билан жамиятимизнинг ёш авлодини юксак ватанпарварлик, халқпарварлик, миллий ғурур рухида тарбиялашимизни талаб этади. Бу эса таълим-тарбия жараёнига янги ёндошишни, янги услуб ва мазмун, шакл ва воситалардан ҳам фойдаланишимизни такозо этади. Эски услуб билан янги вазифаларни амалга ошириб бўлмайди.

Маълумки анъанавий ўқитиш усули мамлакатимизда кенг тарқалган. Бироқ таълим соҳасидаги ислохотларни амалга оширишда анъанавий таълимнинг муҳим таълимий муаммолар ўз ечимини топа олмаётганлигини катор илғор педагогик тажрибалар оммалашмаётганлигини кўришимиз мумкин. Демак эски анъанавий услуб билан амалга ошириб бўлмайди. Шунинг учун фикримизча биз бу масалани янги педагогик технология асосида амалга оширилишимиз мумкин.

Хўш, янги педагогик технологиянинг ўзи нима, унга қандай эришиб бўлади? Янги педагогик технология (ЯПТ)- бу қандайдир мавҳум, кўл билан

тутиб бўлмайдиган, фахм-фаросат билан амалга ошириб бўлмайдиган нарса эмас. Бу мураккаб узоқ давом этадиган жараёндир. Бу жараён ўқитувчининг босқичма-босқич педагогик махорат пиллапояларини эгаллаб унинг юксак педагогик даражасига кўтарилиши каби ниҳоятда қийин машаққатли меҳнатнинг самараси сифатида ҳар бир ўқитувчи эришиши мумкин бўлган махорат чўққисидир.

Модомики педагогик технология босқичма-босқич кўлга киритилар экан, унинг босқичларини қараб чиқайлик. Педагогик технологияни эгаллаш энг аввало, тинимсиз меҳнат, ҳар бир ўқитувчининг ўз устида ишлашини тақозо қилади. Бу иш дастлаб илғор педагогик тажрибаларни ўргатишдан бошланиши лозим. Илғор педагогик тажрибаларни ўрганиш ва ёйиш ўқитувчилар учун ўз касб махоратларини такомиллаштиришнинг тажрибали ўқитувчиларини такомиллаштиришнинг энг қулай шаклидир. Илғор педагогик фаолиятга ижодкор ва новаторларга ёндошиб, ўқувчиларга таълим ва тарбия беришнинг янги йулларини излаб топишдир.

Кейинги пайтларда “Илғор педагог”, “Илғор ўқитувчи”, “Новатор педагог” тушунчалари матбуот саҳифаларида, педагогларнинг ўзаро суҳбатларида, услубий кенгаш, семинар ва конференцияларда кўп тилга олинмокда, лекин улар асосида олиб борилаётган илмий изланишлар хали унча янги эмас.

“Илғор педагог” аввало, бошқа ўқитувчиларга қараганда ўз ишига муъсулият билан қарайди. Шу соҳадаги ижобий тажрибаларни ўрганиб ўз дарсларида, мактабда ва синфдан ташқари тарбиявий тадбирларда кўллайди. Шу орқали ўқувчиларни таълим ва тарбиясида муайян ютуқларни кўлга киритади.¹

“Новатор педагог” бизнингча ўзининг яхлит педагогик восита ва усулларини мавжудлиги билан фарқланиб туради. Шу билан бирга новатор ўқитувчиларда илмий таҳлил, ўзига танқидий кўз билан қарай билиш хусусиятлари ҳам бўлади. Уларнинг кўпчилиги бошқалар ўзига ишонмайдиган ғоят мураккаб шароитларда ҳам ўз ишларининг тўғри

эканлигига ишонч ва ушбу вазиятга ечим борлиги билан ажралиб турадилар.

“Ижодкор ўқитувчи”да ҳам “Илғор педагог”даги хусусиятлар бўлиши мумкин. Улар жиддий манбаларни ўрганиб шулар асосида иш олиб борса, ижодкор ўқитувчи бор манбаларга танкидий кўз билан қарай билади. Кўп ҳолларда мавжуд услубий йўл-йўриқларга ўз муносабатини билдириб, шароит ва вазият тақозосида ўзининг имкониятларини назардан қочирмаган ҳолда ўзига ҳос методик усуллардан фойдаланади.

Илғор педагогик тажрибаларни аниқлашда маълум мезонларга асосланиши керак. Бунда энг муҳим мезон ўқитувчи ўз педагогик фаолиятида қўллайдиган таълим-тарбиянинг янги шакл, метод ва усулидир. Бу мезон илғор ўқитувчини оддий ўқитувчилардан ажратадиган энг муҳим белгисидир. Ўқитувчи қўллайдиган янгилик турлича масалан таълим ёки тарбиянинг янги мазмуни, шакли, методи, педагогик меҳнатнинг энг таъсирчан такомиллаштирувчи йўллари белгилашдан иборат бўлиши мумкин.

Илғор педагогик тажрибани ифодаловчи яна бир мезон унинг юқори натижаларга эришиши учун замин ҳозирлашидир. Бунда ўқувчиларнинг билим ва тарбияланганлик даражаси ҳисобга олиниши зарур. Кўйилган баҳога, ўтказилган тарбиявий тадбирларнинг сони эмас уларнинг ўқувчиларни инсон сифатида шаклланишига таъсирининг мезони сифатида қараш лозим.

Чунки, юқори натижага эришишда ўқувчилар ва ўқитувчиларнинг кучини, вақтини тежаш, уларни толиқтиришдан асраш ҳам муҳимдир. Бу мезонлар илғор педагогик тажрибаларни оддий тажрибадан ажратиш ва уни авайлаб ёйишга ёрдам беради. Илғор тажрибаларни фақат вилоят ёки Республика бўйлаб излаб юриш шарт эмас. Ҳар бир педагогик жамоада ажралиб турадиган педагоглар бўлади. Бу эса педагогикнинг жамоадаги муҳитига боғлиқдир. Бу муҳитни мўътадиллаштириб, керакли йўналишга буриб юборишда мактаб раҳбарлари, мактаб методика кенгашининг ҳам ўзига ҳос усули бўлиши лозим.

Педагогик махорат ўз ичига педагогик техникани олади. Педагогик техниканинг яна бир мухим таркибий қисми педагогнинг мимик, тантомимик ҳаракатларидир. Аниқ имо-ишора, юз-кўз, гавда ҳаракати, маъноли қараш, рағбатлантирувчи ёки истехозли табассум педагогик таъсир кўрсатишда сўз билан тушунтиришга қараганда анча самарали муомила воситаси бўла олади.

Педагогик техникани эгаллаш ўқитувчининг энг яхши тарбиявий таъсир кўрсата олишини таъминлайди. У ўқитувчининг кучини, вақтини тежаб, ижодий ишлаши учун шароит яратади.¹

Педагогик сезувчанлик ва фаҳм-фаросат ҳам педагогик махоратни эгаллашда мухим аҳамиятга эга. Педагогик махорат педагогик техниканинг энг мухим, нозик қисми ҳисобланган сўз билан таъсир қилади. А.С.Макаренко “Менинг тажрибам ҳақида” маърузасида ёзилган эдики: “Мен бу ёққа кел (иди сюда) деб айтилишнинг 15-20 хил оҳангини ўрганиб олганимдан кейин, юз гавда, овоз тузилишидан 20 хил нозик фарқлар бераолишини ўрганиб олганимдан кейингина ҳақиқий мураббийга айландим”.

Хулоса қилиб айтганда илмий ижод жараёнида таълим тарбиянинг аввал номаълум бўлган янгича назорат ва оқибатида ҳозирги замон мактабининг мураккаб муаммолари ечилади, келажакда унинг ривожланиш истиқболлари белгиланиши мумкин. Ўқитувчи фаолиятида ижод турли кўринишларда шаклланиб бораверади, педагогик ижоднинг ўзига хослиги, такрорланмаслиги ҳар қачонгидан ҳам мухим аҳамият касб этаверади чунки унинг маҳсули сифатида инсон шахси шаклланади. Шунинг учун ижоднинг босқичлари тўғрисидаги масала барча замонларда ҳам долзарб бўлиб қолаверади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Б. Фарберман. “Илғор педагогик технологиялар” Тошкент 2000 йил
2. Ж. Жалолов “Чет тили ўқитиш методикаси” Тошкент 1996 йил
3. Ачилова З. П. Синхрон таржима жараёнида мураккаб морфологик ҳодисалар ва синтактик конструкцияларнинг ўзига хос хусусиятлари

//образование наука и инновационные идеи в мире. – 2023. – т. 31. – №. 2. – с. 23-28.

4. Ачилова З. П. Таржимашунослик назарияси мутахассислиги фанларига бағишланган замонавий дарсликлар яратишнинг ахамияти //journal of innovations in scientific and educational research. – 2023. – т. 6. – №. 2. – с. 316-318.

5. Ачилова З. Словообразовательные и грамматические трудности при переводе испанского текста на русский //Центральноазиатский журнал образования и инноваций. – 2023. – Т. 2. – №. 6 Part 6. – С. 220-224.

6. Ачилова З. П. Применения метода корректирующей компенсации при переводе политических выступлений //journal of innovations in scientific and educational research. – 2023. – т. 6. – №. 2. – с. 319-322.